

Kis érintések

Beszélgetés Eröss Istvánna

RUDOLF ANICA

művésztelep

Néhány hete zárult le az az egy hónapot felölelő, három országot érintő vándorszimpozion, amelynek keretében a világ minden részéről érkeztek Közép-Európába a természetművészet területén dolgozó művészek, hogy bejárják a régiót, és helyi művészek aktív közreműködésével ismerkedjenek meg a természeti környezettel, az itteni kulturális értékekkel és a művészeti közeggel. A Global Nomadic Art Project kelet-európai állomásának szervezőjével, az egi EKE Vizuális Művészeti Intézetének igazgatójával, Eröss István képzőművésszel beszélgettünk.

A program elnevezéséből sejthető, hogy egy világméretű kezdeményezésről van szó. Mióta járják a világot a projekt résztvevői, és hány kontinenst, országot, művészt ölel fel a GNAP, amely idén nyáron a régióba érkezett?

ERÖSS ISTVÁN: Maga az ötlet 2012-ben merült fel Koreában, egy szobrászszimpozionon. Ekkor kerestek meg a Yattoo-csoport tagjai, akiknek volt egy – akkor még – kódos ötletük, miszerint érdemes lenne a földgolyó összes kontinensét a lehető legtöbb ország érintésével körbeutazni, és az adott hely kulturális és természeti örökségének felkeresésével, ezeknek a kontextusában létrehozni alkotásokat, majd egy-egy kiállítás keretében megvizsgálni azokat. A több évig tartó program végén a tervek szerint Szöulban valósul majd meg egy összefoglaló kiállítás, amely bemutatja a tapasztalatokat az összes dokumentációval együtt. Ez volt az alapötlet, amely sokat csiszolódott azóta, sőt még komplexebbé vált abban az értelemben is, hogy felsőoktatási és egyéb intézmények – még börtönök is – bevonódtak, és cél lett, hogy a lehető legváltozatosabb, egzotikus helyeken – akár törzsi körülmények között vagy sósivatagban – hozunk létre kontextusfüggő műalkotásokat. De az egész folyamatosan változik az indulás óta – a lehetséges szereplők közül volt, aki visszalépett, mások financiai okokból nem tudtak csatlakozni, helyettük jöttek mások... Ahogy magának a természetművészetnek az az esszenciája, hogy nem egy megcsontosodott, szilárd, deklarált ideológiával rendelkező „komfortzóna”, hanem folyamatosan változik, bővül, alakul, úgy ennek a projektnek sincs kőbe vésett programja.

Ténylegesen mikor kezdődött a nagy utazás, amely, ha jól értem, folyamatos?

E. I.: 2014-ben indult, és azóta folyamatosan tart. Elsőként Dél-Koreában, majd Indiában szerveződött egy-egy túra, azt követően folytatódott Iránban és Dél-Afrikában, most vagyunk Európában – jelenleg Németországba, onnan mennek tovább a résztvevők Franciaországba, majd Törökország és Litvánia következik, azután zárul az európai út Angliában, átcsúszva a 2018-as évre. Utána jön Észak- és Dél-Amerika, majd még egy afrikai kör, amely 2019 januárjában ér véget. Azután következik Ausztrália. A részletek még ködösek, de a tervek szerint 2020-ban lesz az összefoglaló kiállítás.

Kik az utazások résztvevői, és mitől függ, hogy hányan indultok neki? Sok a jelentkező?

E. I.: A szervezéstől függően és az anyagi lehetőségekhez is alkalmazkodva mindig más a létszám. Vannak számunkra ismeretlen terepek, mint amilyen a dél-afrikai – az az út teljes egészében magánszponzorációból valósult meg, helyiek finanszírozták, azon tizenketten vettünk részt. Voltunk sivatagban, a legszebb üdülőövezetekben a dél-keleti parton, és a legdurvább johannesburgi régióban is.

A társaság összeválogatásánál nagyon fontos, hogy a generációs különbségek meglegyenek. Igyekszünk a fiatalokat is bevonni, hiszen nagy lehetőség ez nekik: egy egyhónapos intenzív tanulási időszak tapasztalt művészek mellett. A nemzeti különbségek szintén izgalmas lehetőségeket rejtnek: a különböző kulturális környezetből érkezett művészek mást-mást gondolnak ugyanarról a dologról. Ezeket mind szem előtt tartva – és hogy a jövőbeni szervezők közül is legyen egy-egy a csapatban –, mindig egy tudatosan összeválogatott csoport utazik. A Yattoo honlapjáról és a hírlevelekből világszerte értesülhetnek az érdeklődők a projektről. Jelentkező rengeteg van, de praktikus szempontok is érvényesülnek: most épp annyian tudunk nekivágni a nyáron, ahányan két kisbuszba befértünk.

Honnan indultatok, és hova érkeztetek?

E. I.: A nyári egyhónapos vándorszimpozion Észak-Bulgáriában indult, mégpedig egy apró, kihalt faluból, amelynek hat lakója van. Működik ott egy művészeti központ 7-8 éve, az volt a bázis, onnan indultak a kisebb kiruccanások – mezők, kolostorok felkeresése, pár nap a Fekete-tenger partján, de voltunk a hegyekben is. Onnan Gyergyószárhegy volt az úti cél, de szándékosan felkerestük Brâncuși szoborparkját Târgu Jiuban, mert amellett, hogy a 20. század egyik legjelentősebb szobrásza volt, ő volt az, aki szobrai természetes kontextusban való elhelyezését fontosnak tartotta, és az egész szoborparkot precíz tervek alapján építette föl – tehát nem csak mint objektumot helyezte el ott a műveket. Maga a park egy komplex mű, nem csupán néhány kellemesen elhelyezett szobor.

Onnan mentünk tovább a Déli-Kárpátokba: Déva, Szében, Segesvár érintésével Szárhegyre, ahol a bázis volt, és ahonnan nekünk közhelynek számító helyszínekre látogattunk, például a Gyilkos-tóhoz, a Békás-szoroshoz, moldvai kolostorokhoz, Borszékra, a parajdi sóbányába, illetve a

Medve-tó mögötti, csak a helyiek által ismert sós tavakhoz. Mondjuk úgy, hogy körbejártuk a Székelyföldet. Innen tíz nap után mentünk tovább Noszvajra, ahol a környék nevezetességei, de főleg a barlanglakások voltak a helyszínek.

Hány magyar résztvevő volt a csapatban?

E. I.: A 23 résztvevőből négyen voltunk magyarok, akik egyúttal szervezői is voltunk az útnak, többek között sofőr és fotós szerepet is ellátva. Az egyes állomásokon, ottaniak szervezésében, helyi művészek csatlakoztak és mutatkoztak be – ennek nagy fontosságot tulajdonítunk –, és persze úgy adódott, hogy az erdélyiek mind magyarok voltak. Ebben semmi célszerűség nem volt természetesen, csak nem ismerünk olyan román művészt, aki már kipróbáltatott ezen a területen. Magyarországon bekapcsolódtak fiatal hallgatóink, akik jártak már Ázsiában, és ismertek pár embert, de részt vett Deli Ágnes, Péter Ágnes, Colin Foster is, és a végzett hallgatóink közül páran, akik ezen a szakon tanultak.

Augusztus végéig volt látható a Koreai Kulturális Központban a közép-európai egyhónapos út dokumentációjából rendezett, *Rurális helyszínek* című kiállítás. Mit láthatott a látogató?

E. I.: Az egy hónap alatt több ezer munka született – a 23 résztvevő és a helyi szervezők által bevont művészek alkotásai együttesen. Amikor efféle efemer művekről van szó, amelyek akár csak percekig, órákig léteznek, de mindenképp az idő limitáltságában, és emiatt lehetetlen nemesebb anyagokból, klasszikus értelemben vett műalkotást létrehozni, akkor tényleg csak az Ulrich Bischoff által leírt „kis érintés” technikája merülhet fel. Ilyen körülmények között a hely aurája, a beavatkozás mikéntje és a pillanat összjátékából jön létre egy esztétikailag is értékelhető produktum, amely még módosulhat a dokumentáción, tehát hogy hogyan van fotózva, milyen fényben van stb. Itt egyórárs, legfeljebb egynapos alkotói folyamatokról beszélünk. A munkákat

esténként begyűjtöttük, megnéztük, megbeszéltük, osztályoztuk, elrendeztük. Emellett dokumentáltuk magát a folyamatot mint akciót, és voltak performanszok, body art projektek, installációk...

Azt vizsgáltuk, hogy hogyan reagálnak a más kultúrából, kultúrkörből érkező művészek a közép-európai falusi környezetre. Mit vesznek észre, ami nekünk esetleg automatikusan elkerüli a figyelmünket? Ezeket a nüansznyi különbségeket figyeltük, és maga a kiállítás is ezeket szedi különböző csoportokba – az időalapú műveket, videomunkákat két projektoron folyamatosan nézhette az érdeklődő, és volt egy képernyő, amelyen a mindennapi életet rögzítő képek futottak, hogy a nézőnek legyen fogalma arról, hogy milyen körülmények között születtek a munkák, mert ez amúgy nem derülne ki. És ezeken kívül a többi képernyőn helyszínenként osztályozva voltak láthatóak a művek. Törekedtünk rá, hogy minden résztvevőtől kinagyítva is szerepeljen alkotás, hogy a néző számára szinte tapintható és megfogható legyen mindez.

A tanítványaidra hogyan hat a projektekben való részvétel? Van érdeklődés a természetművészet iránt a fiatalok részéről?

E. I.: Ha ezt a kérdést nem tetted volna fel, akkor is szóba hozom, mert ez nagyon fontos pontja az egésznek. Ezért is vettem a nyakamba egy ilyen gigantikus szervezési munkát – utólag már elmondhatom, hogy embert próbáló feladat volt! –, hogy egyrészt a volt és a jelenlegi hallgatóink találkozzanak ezekkel a művészekkel, de a művészek is kíváncsiak voltak arra, hogy hogyan, milyen keretek között lehet természetművészetet oktatni, mert erre nincs példa. Pár évvel ezelőtt kamikáze módjára beleugrottunk ebbe, és mivel nem volt minta, kénytelenek voltunk tartalommal megtölteni a tantárgyi hálót, mind a gyakorlati, mind az elméleti órák esetében úgy, hogy az egész összeérjen, és a hallgatók tényleg élvezettel és lendülettel vessék bele magukat valami merőben újba. A cél az, hogy a hallgatóink úgy tanuljanak meg másként gondolkodni, hogy közben egy másfajta technikát is megtanulnak. Elkezdjük a legelemibb anyagokkal, az általános iskolás hurkapálcával például vagy selejtes hulladékkal, tescós kartondobozokkal, kötözünk, csapolunk, hajlítunk, és egyszer csak egy halom cseréplécből egy belső energiával rendelkező forma alakul ki. Az anyagütköztetés nagyon fontos, a legelvadultabb anyagok találkoznak egymással, és alkotássá transzformálódnak. Amikor aztán a gyerekek kimennek a természetbe, ezeket a technikákat magabiztosan tudják már alkalmazni, és az anyagválasztás sem okoz problémát. Nagy lehetőség, hogy a Yattoo-csoport által Koreában rendezett biennáléra öt hallgatónk rendszeresen kimehet, ilyenkor egy hónapig együtt dolgozhatnak kinti művészekkel. Már három osztály végzett a szakirányon, és örvendetes, hogy újból van tizenkét elsősünk...

BALÁZS PÉTER
műve, 2017
GNAP Gabrovo, Bulgária

QUING CHEN műve, 2017
GNAP Gvergvószárhegy, Románia

TAKASHI IKEZAWA műve, 2017
GNAP Kamchia, Bulgária

TZVETLANA MAXIMOVA műve, 2017, GNAP Gabrovo, Bulgária

FENG FENG műve, 2017, GNAP Gvergvószárhegy, Románia